

יביע

אורח חיים סימן ו

אומר

נשאלתי בדין קול זמר של אשה בגרמפון או ברדיו, אם יש בו משום קול באשה ערוה, וצריך להזהר שלא לשמעו בעת ק"ש ותפלה.

והזוי הוית בשו"ת פרי השרה ח"ג (סי' לב) שנשאל ג"כ בנידון שמיעת קול זמר של אשה בגרמפון, ופסק להחמיר, מפני שהקול מביא לידי הרהור, שאיזה חילוק יש בין שומע קולה ממש לקול הזמר שבכלי הזה (גרמפון), דפשיטא דהא דאסור קול זמר אשה, היינו אפי' אינו מסתכל בה אלא היא בחדר אחר והוא שומע קולה ג"כ אסור. עכ"ת. ואין הנידון דומה לראיה, דהתם יודעה ומכירה, הלא"ה י"ל דשרי. ובפרט שכבר נפסק הקול של האשה, והוי כמו שאין לו עיקר. וכ"כ הגר"א ניימרק באשל אברהם (ברכות כד.). ע"ש. וע"ע בפירות הנושרין שם דף שח ע"ב). וע"ע בשו"ת חלקת יעקב (סי' קסג) שנשאל ג"כ בקול אשה ברדיו, ופסק להחמיר, שאע"פ שאמרו אין יצה"ר שולט אלא כמה שעיניו רואות, היינו דוקא לענין להרהר בה אח"כ, אבל בשעת שמיעת הקול והוא נהנה זהו גוף האיסור והוי ערוה אף באין יודעה ומכירה, והרי ערוה בעשיית דאסור וכו'. ע"ש. וכ"כ בשו"ת ברכת חיים (סי' כז). ע"ש. וכ"כ הרב שם חדש (ד"ג ע"ד), דאפי' אינו מכירה אסור. ע"ש. ואין דבריהם מוכרחים. וראיתי להרה"ג שמ"ח גאגין ז"ל ביריעות האוהל שבס' אהל מועד ח"א (ד"נ ע"א), ש"ל דמ"ש מרן (סי' עה) שיש לזהר משמיעת קול זמר אשה, דמשמע כל מין זמר רע או טוב, היינו ביודעה ומכירה או עומדת לפניו, דהגם שמצד הקול אין בו משום הרהור שאינו נהנה מקולה, מ"מ אסור להיותה בפניו או שמכירה ויכול לבוא לידי הרהור מחמתה באמצעות קולה, והוי כמו קול נעים המנהג און שומעו אפי' אינו נראה לעינים, כמ"ש הגמ"י בשם ר"ח. אמנם כשאיננה לפניו והיא יושבת בביתה ומנהמת כיונה בקול ערב להרדים את בנה ודאי שהותר לקרוא ק"ש. עכ"ת. נמצא ולדבריו יש חילוק בין קול נעים וערב, לקול שאין הנאה ממנו.

בשו"ת אהל משה ח"א (סי' לב דע"ד ע"ב). ע"ש. ומ"מ נראה שכיון שדעת כמה אחרונים להקל כשאינו יודעה ומכירה, ולפ"ד כמה אחרונים האי דק"ל קול באשה ערוה אינו אלא מדרבנן, יכולים לסמוך ע"ד המקילים בזה. ולפ"ז א"ש מאי דנקט קרא קולך ערב ומראך נאוה. כי לולא המראה לא היה כ"כ ענין תאוה וחבה יתירה). ולפ"ז יש ליישב מה שפרש"י בברכות (נז:). שלשה משיבין דעתו של אדם, קול מראה וריח, ופרש"י, קול זמר של אשה. וקשה דהא קול באשה ערוה. והניחא למ"ד קול פנויה מותר, אלא למי שאוסר מאי איכא למימר. א"ו דבאינו יודעה ומכירה אין איסור בדבר. וע' בשו"ת גנזי יוסף (סי' מא). ובשו"ת שלמת יוסף ראזין (סי' טו אות ב, וסי' כו אות ד). ע"ש.

אולם אחרוני זמנינו נטו להקל בזה, וכדברי הגאון מהר"ם שיק והרב בית שערים הנ"ל, זה יצא ראשונה, הרה"ג מהרי"ל צירלסאהן ז"ל בשו"ת מערכי לב (תאו"ח סי' ה) שכי' להקל בזה, מטעם דאין יצה"ר שולט אלא כמה שעיניו רואות. עכ"ד. וקיצר יותר מרי, והי"ל לבאר לפ"ד התוס' סוטה (ח). שאם ראה אותה פ"א בזה אמרו עריות בין בפניו בין שלא בפניו. וע"כ אין להתייר כאן אלא באופן שלא הכירה מעולם. וע"ע בשו"ת בית דוד לייטער (סי' קפח) שג"כ כי' להקל בשמיעת קול אשה ברדיו. ע"ש. וידידי הרב הגאון ר"מ טולידאנו בשו"ת ים הגדול (סי' כט) כתב, דהגרמפון אינו הקול עצמו רק בת קול שנקלט בלוח הגרמפון ופסק כח המשמיע, ואין בו משום קול באשה ערוה. אולם ברדיו וטלפון כי' דהוי כחו דמשמיע. ע"כ. וע' להלן סי' יט אות יח. ע"ש. ומיהו יש מקום לומר דאף בלוח הגרמפון שפסק כח המשמיע, כיון דסו"ס אחי לידי הרהור שייך ביה קול באשה ערוה.

המורם מכל האמור דביודעה ומכירה אפי' ע"י תמונה, אסור לשמוע קולה בגרמפון או ברדיו, אבל אם אינו מכירה מותר, ואין בזה משום קול באשה ערוה. והנלע"ד כתבתי.

שבט

אה"ע סימן קפ

הלוי

אלא דחזית קשות ראיתי נחשונת מכ"ס שייך אביע סי' נ"ג על ס' דקידושין פי ע"א דאמר שמהל קול נאשה פניה, חכ לא שייך אלא אי חזק את פניו או ידעש ומכיר כעין דאמרינן מנילה פ"ו רחב בשמה, ועל דקול, וכיח דידעש ומכיר וכן נענין בסתכלות דבניי לזבנין וכו' אבל דאיתו וראח אותה בפניו ואינה מכיר אין חשש כלל עכ"ת. — א"כ לכאורה מפורש דבניי כעין מש"כ הגאון בית שערס, ולא עוד אלא דעדיפא מיני דבנית שערס כי' דעכ"פ מכוסר הוי והמכ"ס שיק סיים דנלא ידעש אין חשש כלל, וידוע דגאון חזק כי' רב גונדי.

אבל נחמת אין ראיח מדניו לבל נ"ד, דכמכ"ס קאי על קול נאשה ערוה דקידושין דהיינו שאילת שלום וע"ד שכ' הרשב"א מ"מ קול שאילת שלום וכו"ו אסור והיינו משום דאיכא קריב דעת, וע"ז כי' הגאון דקול בעלמא אינו נעלם מעורר חזק וכן בשאלת שלום מתר אלא דמקום דמכירה לכו גם כה גם זה אסור, וחילוק זה הוא דלמד מייעל שגם לא הכי הקול זמר וכמ"ש למעלה, וע"ז מסיים דאם לא ידעש ומכיר ואינה בפניו אין חשש כלל, אבל בקול זמר כמפורש חשק ורכיבו ותארו חלילה לבתי, ולא יכח עשה נחשונת יביע אומר ח"א סי' ה' שכתב דבניי מכ"ס שיק לבל נראדוא, וננה עליו פיקר פסקו לבל ולפניו לא אמרת מכ"ס שיק משלם.

אור

פרק ו — הלכות קריאת שמע

לציון

והנה יש לדון אם שומע קול זמר אשה שאינו מכירה, וכגון ששומע דרך הרדיו או דרך רשם-קול, אם יש בו משום קול באשה ערוה או לא. שאפשר שכיון שאינו מכירה, אין חשש הרהור, ואפשר שאף שאינו מכירה יש חשש הרהור, שהרי ודאי הוא שבשוק באשה אעפ"י שאינו מכירה יש חשש הרהור, ואפשר שהוא הדין בקול זמר שלה. ונראה שיש להקל בזה, שכיון שמעיקר הדין אין

איסור לקרוא קריאת שמע כששומע קול זמר אשה, וכמ"ש בב"י וכמ"ש לעיל, שפיר יש להקל בכה"ג. ולענין קול באשה ערוה בקטנה, מבואר בפרמ"ג בסימן ע"ה במשב"ז ס"ק י"ב שהאיסור הוא משיגיע זמן וסתן, וכן כתב במשנה ברורה שם ס"ק י"ז, וכיום הוא כשהיא בת אחת עשרה או שתים עשרה שנה, ומגיל זה יש להזהר בקול ערוה שלה.

שאלות ותשובות
יביע אומר
חלק ראשון
בולל
שאלות ותשובות חקיי הלכות ובירורי דינים
להלכה ולמעשה
על חלקי השולחן ערוך
אורח חיים ויורה דעה
בתבנית ותיבתו בחסד ה' עלי
הענין באופני ישראל
עובדיה יוסף ס"ט
פניה"ק ירושלים תשכ"א
שנת ויום י"ח בשבט תשמ"ד (תשרי) תש"פ

ו. שירת כמה נשים ושירת זמירות ושירי קודש

עוד דנו הפוסקים, האם יש להקל בשמיעת שירת נשים, מדין "תרי קלי לא משתמעו" [שני קולות אינם נשמעים ביחד], ובפרט כאשר מדובר על שירת זמירות ושירי קודש.

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה כו.

מסורת הש"ס עם הוספות

עין משפט
גרי מצוה

י א ימי פ"א חמלת
שמר אלפי ו טיפיע
א"ת פ"א הקפו טיפיע נמי
י"ב ב ימי פ"ב חל'
חלול אלפי או טור
ש"ע ח"א פ"א חמל טיפיע נמי
י"ג ד טיפיע ח"א פ"א חמל
פ"ג ב ימי חמל
ט"ז ה ימי פ"ג חמל
מגילה הלכה פ"ג ט"ז
ח"א פ"א חל ט"ז
י"ד ז ימי פ"ד חמל
הנעת הלכה ד'
י"ה ח ימי פ"ד חמל
שפ"א הלכה ה ט"ז
כ"ג ט טיפיע ח"א פ"א חמל
הק"ה ט"ז ח'
י"ז ח ימי פ"ה חמל ט"ז טיפיע
ט"ז ט טיפיע ח' :

בתורה אחד קורא. פירוש למדו ואחרי כן המתרגם מתרגם למדו ולא שנים קורין יחד ומתרגמין יחד:
אבל שנים ז"א, והא דלמרינן בפ"ק דצ"ב (דף נו, ושם) שמונה פסוקים שמורה יחד קורא אותם לא שלא יקרא אחר עמו

ופזו מצופה רוב כ"ו במקום הנחת פה פסול. שהתקיעה כזהב ולא בשופר: לכך באריך בשופר. מיוולא הוא: ומב"א ב"י. דמה לי סוף בלא תחילה ומה לי תחילה בלא סוף ומשום דנעי לאומי אמרייהו דיק סך דיוקא: תקע בראשונה. כפשוטה שלפני התעורר: ובשר בשניה בשתים. לפי שהיה לרין תקיעה כאן ב' תקיעות לזכות אחת לפשוטה לאחריה דמלכות ואחת לפשוטה לפני דזכוונת: בור ורות. חלל נינהו ב' אלא שהער תפירה יהות בניין על הקיקע יאטרני"א נלע"ו: פישם. פית גדולה פונטי"ן נלע"ו: כחד גברא. דומיא דזכור ושמור: הא ז"א דביא. הא מילמ"א דשפר לא דמיא אלא לסיפא: ו קויות יט כאן שרי אפטר להס לנתס דעורס נמיכ אמת אלא יא אחר לאחור ואחד לפנים: דהיבה עייה. מדשה יא לו: התורה הרי. דכמי (ויק"ה ה) לזה הכין ופזו את העיט אלא עימאלו כלי מרס שמוטו שאין להס פורה נמקיה": פ"עברד עברדא.

הנחת פה תנו: ושתי חוצרות מן הצדדים: **ותרי קלי מי משתמעו והתיא** (ט"ז) זכור ושמור בריבור אחד נאמרו מה שאין הפרה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע לכך מאריך בשופר למימרא דכי שמעו סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא ומילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ת"ש תקע בראשונה

דליערבב קלא אלא תרתי קלי מחד גברי לא משתמעו מהרי גברי משתמעו ומתרי גברי מי משתמעו והא תניא בבתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין הא לא דמיא אלא לסיפא דהלל ובמגלה אפילו עשרה קורין אלאמא כיון דהביב ידוב דעתיה הכא נמי כיון דהביב ידוב דעתיה ושמעו אלא למה מאריך

שבט אבהע"ז סימן קצז הלוי

בענין קול באשה ערוה, דבר פשוט ולאפילו משורות הרבה נשים יחד אינא איסורא, והדברים פשוטים וכתבתי רק להזיח מלב העושים צדק, והמשלה רבה היום צדקה ספר אפלו החרדים לדבר ה' שיואל ממשול על ידן להשכים שמכשילין אותם בקול ערוה, וליכוס השכים להסיה דעת מזה כאלו הינך שומעים כדוע לענון קול דהמרגים בעיקר אס נותן דעת זרה, ועל הצניות והנכס: הנמך קול ככל האפשר.

ופשיטא דגם קול גבר עם אשה אסור, וידעתי שקלה אחרונים מאופקים צדק, אצל למעשה אין מקוב קולא כנל צדק.

וכן קול נשים הרבה בהענינת קול הנשים עיון סיסה מיה מילא, ועיון ה' בהשינת ח"ס ח"מ"ס סו"י ק"ל האריך צדק והחמיר כן אפילו נכבוד מלכות מנך גוי, יכן קול פנייה נדק כמזיאר ג"כ בשאר פיסקים.

חתן שער טהרת ידים והגוף והמקום סופר

נסתפקתי בקול זמר של אשה עם איש כאחד דכוי תרי קלה אס מותר לשמוע דתרי קלה לא משתמע, ואש"ג דלמרינן דהיכא דחביב ידכי דעתי ומשתמע אפי' בתרי והכא היכא דחביב לקול אשה דמשהי אסור חכמים מפני שנותן דעתו עליה ס"י קול, אצל זה אינו דכיון דלמרינן תרי קלה לא משתמע ממילא לא שמע לקול אשה ולא אחי לידו חביבות דיימא היכי דעתי, דדוקא כשכבר שמע קול אשה נתעורר להכיר צד אצל כהן אמרינן אדרבך דתרי קלה לא משתמע וליכא תחלול להחביבות:

ובזה אי"ש מה דפקעה צם' באל צדע שס עוד צמס אשה משכלת לדעת כראש' דגס אלא צשע ק"ש אסור אי"כ אין שרתי דצורה, ותורן דעפיי כדצור היתה, ועפיי מה שכתבתי אי"ש דהסס כיו תרי קלה ותער דצורכ צדק כן אצינוטס קול זכר ג"כ ולא משתמע קול דידע, ומשורת מרים כבר כתב כגאון בעל יפרוח דצב בספרו תפארת יובנתן ס"ה דמה"ע נקט חתוף בידיה אלא ישמע קול זמר של אשה:

שמיעת קול שמכוון להקשיב לו מתוך קולות רבים

ח. לאחר העיון, נראה כי דין שירת נשים ביחד תלוי ועומד במחלוקת הראשונים בביאור דין "תרי קלי לא משמעו", האם **אי אפשר לשמוע שני קולות**, או **שאפשר** אלא שבדרך כלל לא מכוונים לזה.

הריטב"א כתב (ראש השנה כו, א) כי **סיבת הדבר שיוצא ידי חובת שמיעת קול שופר ומקרא מגילה ב"תרי קלי" היא, משום שמכוון לשמוע קול אחד**: "גבי שופר וחוצרות דהוי ליה תרי קלי מתרי גברי, ואין צריך לשמוע אלא אחד מהם, דהיינו קול השופר, שהוא מצות היום. שפיר משתמעו לכיון בקול השופר שהוא צריך ולשמועו מבין קולות החוצרות". וכן מבואר בדברי הר"ן (מגילה כא, ב) "דכיון דחביבה להו יהבי דעתייהו, פירוש, יהבי דעתייהו ושמעו אחד מן הקולות וסגיא להו". לדעת הריטב"א והר"ן, כאשר מתכוונים לשמוע קול אחד - קול שופר, מקיימים את המצוה. אבל כשמכוונים לשמוע שני קולות, לא יוצאים ידי חובה, מאחר ואי אפשר לשמוע שני קולות ביחד. ונראה נפקא מינה במחלוקתם בנדון דידן, כאשר שומע קול שירת שתי נשים המזמרות ביחד. לדעת הריטב"א והר"ן, שכאשר רוצה לשמוע רק קול אחד, יוכל לשמועו גם כאשר הם שני קולות, אסור לשמוע את שירתן, שכן ביכולתו לשמוע קול אחד מהקולות. אולם לשיטת "יש מפרשים" שהביא הר"ן והב"ח, שאפשר לשמוע שני קולות, כאשר יכוון לשמוע שני הקולות לא יעבור על איסור, כי לא שמע קול אשה אחת אלא שני קולות.

שרידי

חלק א - אבן העזר - סימן עז

אם מותר לנערים ולנערות לשיר ביחד שירי קודש

במתבתו מיום ח' טבת ש' ז' מתאר כת"ר אה דרך החינוך של אגון "שורון" שנוסד בארץ צרפת לפני כמה שנים, שהוא מתנהג עפ"י שיטת החינוך שהי' נהוג במדינת אשכנז לפני החורבן, ועכשיו קמו גנרו עוררים מצד חוג ידוע של חרדים, אשר לפי דעתם אין הדרך הזאת לפי רוח היהדות, כפי שהנחילנו אבותינו ורבותינו הקדושים.

העקרונות הם שנים: ערעור נגד צורת הארגון הנה, שהוא משתף בניו ובנות בעבודה ומאגדס לאנדרה אחת, וערעור נגד המנהג שנהגו, שהבנים והבנות מופרים יחד ומזירות של סעודות שבת או מזירות קודש אחרות. וכת"ר שואל כשם העדה התורנית של הארגון "שורון" אם מותר להם להמשיך את פעולתם בדרך שנהלו אותה עד מה או צריכים להפסיק פעולתם ולגרום לפירוד הארגון, כפי התיאור של כת"ר.

ב

ואש"ב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. ערעור החרדים בוודאי יש להם על מה לסמוך. שהרי עפ"י דין תורה צוירך להפריש אנשים מנשים כדי שלא יבואו לקלות ראש, כמבואר במס' סוכה נ"א,ב; מאי תיקון גדול וכו' התקינו שיהיו נשים יושבות במחנה ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה, וע"י סוכה נ"ב,א; ומה לעתיד לבוא שפוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם אמרה תורה ואנשים מן הנשים לבד וכו'. וע"י כ"א,ב; ס"י תקכ"ט טע' ד': חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים וכו' שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה וכו'. ומטעם זה נמנעו בכל קהלות קדושות לישב אחרות שיש בהם תערובת אנשים ונשים, כידוע.

והערעור השני, וודאי שצורך הוא, עפ"י מה שאמר בגמ' ברכות כ"ד,א: קול באשה ערוה, ויש מי שאמר שהאיסור הוא רק לשמוע קול אשה ערוה כגון אשת איש וכו' אבל לא קול אשה פנוי' שאיננה ערוה וטעו להימשך אחר לשון הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה פ"א ה"ב וכן ה"ש"ע אה"ע ס"י כ"א טע' א', שכתבו ואסור לשמוע קול ערוה, אבל כבר הוכיח בשו"ת באר שבע שזו טעות ואין נ"מ בין שראוי ופנוי'. ע"י כ"ב,ב; פקודת ס' באר מים חיים אות ג', ומדבריו יוצא שאף מזירות של שבת אסור לומר בחורים עם כתולות.

1

ומה שנהגים לשיר ולומר מזירות קודש בניס ובנות יחד - כבר נשאלתי ע"י ממנהיגי המחנות, והשכתי להם, כי בבואי לברלין ראיתי בבתי החרדים מוזרים אנשים ונשים יחד ומזירות קודש כשבת, והשתוממתי למנהג זה שהוא נגד דין מפורש באו"ח ס"י ע"ה טע' ג', שקול זמר אשה בשעת ק"ש אסור. וע"י שם כמג"א, שקול אשה ערוה, כגון אשת איש או נדה אסור אפילו שלא בשעת ק"ש והכתולות כימינו לעולם בחזקת נדה, ודווקא מחלוקת הראשונים בזה, שרה"ג וכן הדין הומדני סוכרים ש"ש כבכרות כ"ד קול באשה ערוה היינו דווקא לענין ק"ש, והרא"ש אומר שם ולא לענין ק"ש איתמר ע"י. ויש בזה מובנה בין מפורשי הרא"ש, שהמענין יו"ט כתב ככוונת הרא"ש שלענין ק"ש הקילו כדי שלא יבטל מק"ש ע"י, וכבר השיג עליו במחצית השקל או"ח ס"י ע"ה, שאין סבא לומר שלענין ק"ש יש להקל. ובאמת משטות לשון הרא"ש דלאו דווקא לענין ק"ש אלא לעולם אסור לשמוע קול זמר וכן הבין דברי הרא"ש וכו' הגר"א שם.

2

אלם לדינא אין נ"מ בזה, כיון דהכתולות הן בחזקת נדה וכמשי"כ במ"ב א"כ אסור לעולם לשמוע קול זמר של כתולות, ומטעם זה ערעורתי נגד מנהג זה שנהגו חרדי אשכנז. ואולם אחר חקירה ודרישה נאמר לי כי הגאון הצדיק ר"ע

הילדסהיימר ז"ל וכן הגר"ש הירש ז"ל כפרנקפורט על נהר מיין התירו בזמירות קודש לומר יחד, הטעם משום דתרי קלא לא משתמע וכויון שמוזרים יחד אין חשש איסור, אבל לא נחה דעתי כזה והפסתי ומצאתי כשרי חסד מערכת קול, שהביא בשם רב ספרדי להתיר ומזירות קודש של אנשים ונשים יחד.

ומכ"ן מצאתי לדבריו ממקרא מפורש בשופטים ה' "ותשר דבורה וברק בן אבינועם" וכו'.

ה

והנה הכ"מ כתב בטעם הרמב"ם שהשמיט את הדין קול באשה ערוה כהלי ק"ש, משום שהרמב"ם סובר שקול ושער לא נאמרו לענין ק"ש, אלא לענין שאסור להנות מקולה, וכן כתב הב"י בדעת הטור שהשמיט ג"כ דין זה כהלי ק"ש. וברמב"ם הלי איסורי ביאה פכ"א ה"ב כתב: והמסתכל אפילו באבצע קטנה של אשה ותחנן להנות, כמי שנסתכל במקום התורף ואפילו לשמוע קול הערוה או לראות שעה, אסור. ושמע שרק במסתכל כדי להנות אסור, וכן כתב המאירי בכרכות, וכן כאשכול הלי תפלה ס"י ד' הביא בשם מי שאומר שמורת לקרות ק"ש אף כששמע קול זמר של אשה ורואה שעה אם אינו מכוון להנות ממנה ולא איתמר בגמ' קול ושער באשה ערוה אלא אסור ליהנות בקולה ושערה של ערוה. ע"י ש"ס"י: ולא שמע הכי בגמ'. ודעת המחמירים לאסור בשעת ק"ש בכל אופן, אבל שלא בשעת ק"ש ברא"ש שאינו אסור אלא כשמכניח להנות וק"ש הרמב"ם הנ"ל, וא"כ יש לומר שבזמירות קודש אין לחוש שיחכונוו להנות מקול אשה.

ואולי מטעם זה כתבו הפוסקים לאסור רק קול זמר אף שבגמ' נאמר קול סתם, משום שזמר גורם להרהור תאוה ולא קול סתם שרגיל בו. מ"מ יש מקום לומר, שבזמירות קודש זמר קצור וצד קודש ולא הרהור עבירה. וע"י בב"י שהביא בשם רה"ג, שאף כשעה שמנגנת אם יכול לכוון לבו לתפלתו בענין שאינו שומע אותה ואינו משים לבו לע"י אין לו להפסיק קריאתו.

ויש עוד סניף להתיר מזירות קודש עפ"י מה שכתב הרמ"א באבה"ע ס"י כ"א, שכל שאינו עושה דרך חיבה רק כוונתו לשם שמים, מותר. ומקור דבריו בתוס' קידושין פ"ב,א ד"ה הכל ל"ש, ע"י אנו סומכים השתא שאנו משתמשים בנשים, ואף שיש לחלק בין שימוש בנשים ובין שמיעת קול זמר, מ"מ יש לומר בין שהמזרים מזירות קודש ג"כ מתכוונים ל"ש, כדי לעורר רגשות יתים, אצל הבנות ולטעת בלבם חיבה לקדוש ישראל, יש לסמוך על המקילים. וע"י במס' יומא ס"ט,א גבי שמעון הצדיק: עת לעשות לה' וכו' ובפירוש"י שם. ובמס' תמורה י"ד,ב איתא שהתירו לכתוב רבד תורה שבע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, ואמר: מוטב תיעקר אות אחת מן התורה ולא שתתכח תורה מישראל, ובמס' גיטין דף ס"א, למדו מה שמורת לטלטל ולקרות בספר אפטרותא משום כיון דלא אפשר עת לעשות הפרו תורתך.

ובודאי שרבר זה נמסר רק לחז"ל להכריע מתי הוא העת לעשות ומה מותר להפר, ולא נמסר לכל אדם לעשות מעשה כשביל שהוא יודע כי יש כח על עת לעשות וכו'. ואולם בנידון שאין כאן איסור גמור ורק יש כאן מנהג חסידות ומדת צניעות אפשר לדרוש סמוכין ולהתיר בארץ צרפת, שכבר הגיע מצב היהדות עד משבר ואם לא נאחזו כאמצעים חינוכיים מנוסים ומעוטרים בהצלחה, כאותם של ארגון "עזרא" באשכנז וארגון "שורון" בצרפת, עתידה תורה ח"ו שתשתכח מישראל, ור"ל.

א א

ולכן הוריתי למנהיגי הארגון "שורון" שיכולים לסמוך על גדולי אשכנז, שהיו בקיאים בחכמת החינוך וידעו רוח בנות הדור שהתחננו בכתי ספר ולמדו לשונות ומדעים, שיש להן רגש של כבוד עצמאי והן רואות עלבון ורדיפה להרץ למתנה באיסור שאוטרים עליהן להשתתף בזמירות קודש. ולכן החירו לנשים להשתתף בזמירות של שבת, ואנו רואים יורעים כי גדולי אשכנז הצליחו כחינוך הכנות ונשים צעירות יותר מגדולי שאר הארצות. ובאשכנז דאינו נשים מלומדות ובעלות דרגא השכלה גבוהה, שהיו הדרות על דת ישראל ומקיימות את המצוות בהתלהבות. ומשום כך אין אני מרהיב לאסור מה שהתירו הם, ובכגון דא נאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך. וכעין מה שכתב המרדכי: ובענותיני שאנו מפורזים בארצות שונות ועת לעשות לה' הפרו תורתך הלכך אין אנו נוהרים מלמור כשמיעת שיר נשים ארמיות, והוכא כמעיי"ט בכרכות שם. ואף שיש לחלק בין הנושאים, מ"מ הטעם אחד הוא, שבאצנות כמו אשכנז וצרפת הנשים מרגישות עלבון ופגיעה בזכויותיהן אם נאסור עליהן להשתתף בעונג שבת ע"י ומזירות קודש. ודבר זה מובן למי שמכיר טבע הנשים במדינות הללו. והאיסור יוכל לגרום לריחוק הנשים מן הדת, חלילה.

ובפירוש הגמתי במכתבי הנ"ל, שאין לכופ על הנשים שצריכות להשתתף בזמירות קודש, ואם יתרוצו להחמיר על עצמן, חלילה ללעז עליהם ולהתלוצץ בהן, שהרי סוף סוף מנהג אבותינו הקדושים כיון שנהגו מלהתיר לנשים אפילו מזירות קודש.

ואנכם מכין אני לרוח קצת החרדים המרגנים נגד "שורון", שהם רואים במנהגינו סטיה מן המנהגים שהורגלו בהם באורח חייםם בפולין ובאונגארן. אולם הם מעלימים עיניהם מן המצב בצרפת כמו שהוא. ליהודים החרדים מן הסוג הישן אין שום השפעה על מהלך החיים, הם מרוכזים בתוך חוג המצומצם ואינם שמים את לבם לתהליך ההתכולות העושה שמות גם בקרב החרדים. אף החרדים שולחים בניהם ובנותיהם לבתי ספר נכריים, ואין להם שום ערובה שיהי' כנוחם לעמוד נגד הורס השוטף ומכלה, הם בוטחים בעצמם ואינם רואים רגאת מחר לעמיתם הדתי של ילדיהם.

שאלות ותשובות שרידי אש
את
תאן רבי יחיאל יעקב וינברג ז"ל
חלק א
אורח חיים, אבן העזר, תענית, משפט קדשים וסדרות
תעור לחצוצת כתב תאן רבי יחיאל יעקב וינברג ז"ל וישלים תשע"ב

ספר
מן העול
על
הלכות צניעות
דיני ירושת מעריית
הלכות רבנות
שם ביאר
פתח הגן
דין מיתות ולידת היתום על חלוקת נפשות
פירוש גמ' וסוגי דעות תוספות ופירושים
מאמרים על חיינו וימינו
הגביר יעקב לוי ט"ו
תלמידי ישיבת אשתי ירושלים
תשע"ב

ז. גדר איסור שמיעת קול אשה - מחשש הרהור או מדין איסור ערוה

רבי יעקב לוי, גן נעול, חלק ב פרק ט

11

גן

פרק ט

נעול

כתוב בפסוק "כי קולך ערב, ומכאן דרשו בגמרא קול באישה ערוה. ולכן אסור לאיש לשמוע קול זמר של אישה. והטעם הוא שמא יבוא לידי הרהור", ועוד שאין להנות מקול ערוה.⁸

שבט הלוי ח"ג סי' קפא, ובמה שחזר להשיב עליהם הברכות שמים סי' לא). עכ"פ אפשר דכוונתם דהוי איסור עצמי של ערוה ולא מחמת שנהנה מן העריות. ולכאורה לפיז מצינו ג' טעמים באיסור קול באשה. א- חשש הרהור. ב- איסור הנאה מן העריות. ג- איסור עצמי של ערוה. אך זה האחרון אינו ברור כ"כ, דשמא הכוונה איסור עצמי משום שנהנה מן העריות וכנ"ל. ועיין לקמן (סעי' עו הערה 321) מאי טעמא דהאוסרים לקרוא ק"ש כששומע קול זמר של אשה.

יבטת ראיתי באום אני חומה (ה"ש אות שכג) דהביא בשם האג"מ (או"ח ח"ד סי' טו אות ב) שכתב דכיון דשייך להגיע להרהור ע"י קול אשה, נתנו לו דין ערוה, ואפי' שלא ירהר, וכתב לסייע לדבריו מהירושלמי (חלה פ"ב סוף ה"א) דשמואל אמר קול באשה ערוה, מה טעם "ויהיה מקל זנותה ותחנף את הארץ" (ירמיה ג ט), ומשמע דחשבינן לקול גופיה כזנות, ע"ש. ומשמע דלמד האום אני חומה שכוונת האג"מ גם לאיסור שמיעה בעלמא דאם שייך להגיע להרהור אזי הוי איסור ערוה אפי' בדליכא הרהור. והוא כדברי הברכות שמים הני"ל. אך המעיין באג"מ יחזה דלא דיבר אלא לענין קריאת שמע, דאז מיקרי ערוה. ואפשר שאינו עניין לשמיעה בעלמא. ויש לעיין.

ומצאתי בגליוני דבר יהושע על ספר חסידים (סי' תרי"ד) דכתב דלפי הסי"ח דאוסר לאשה לשמוע קול איש כדלקמן (סעי' נה), מוכח דהאיסור לאיש לשמוע קול אשה אינו מחמת שהקול עצמו הוי ערוה אלא גזירה אטו ערוה. דאי נימא דהקול גופא הוי ערוה, אמאי אסור לאשה לשמוע קול האיש, ע"ש. ולעני"ד אפשר להסביר דהסגר חסידים ס"ל דקול באשה הוי משום הרהור, וס"ל נמי דבאשה נמי חיישינן להרהור, ודו"ק.

יכתב האום אני חומה (שם) דנ"מ אי הקול הוי כחפצא דאיסורא של ערוה לבין אי הוי חשש הרהור בלבד, האם שייך בזה ספינן איסורא בידיים, כגון לומר לקטנה לשיר בפני גברים. אי נימא דהוי חפצא דאיסורא, אסור לעשות כן מצד לפני עיור. ואי הוי חשש הרהור אפשר דלא שייך בזה ספינן בידיים, ע"ש.

ומכל הנך פוסקים משמע דאיכא איסור הנאה מעריות ואינו שייך לחשש הרהור. ודוחק לומר (בחלק מהנך פוסקים) דכוונתם שאסור ליהנות מקול אשה היינו שמא יבא לידי הרהור. אלא יותר משמע כפשוטן של דברים, ואפשר דאיסור זה הוא כעין משי"כ החינוך (שם) שמצוים אנו שלא להתעדן באחת מכל העריות, ע"ש. ולכן אסור חז"ל ליהנות מקול הערוה. ואחר זמן מצאתי בשו"ת שלמת יוסף מרוזין (סי' כו אות ד) שכתב דבשמיעת קול אשה ישנם שני איסורים. האחד, איסור הנאה. והשני, שמביאו לידי הרהור (ועיין בצפנת פענח איסור"ב פכ"א ה"ד), ע"ש. והוא כדאמרן. ומצאתי בספר תורת ההסתכלות (סי' יב) שכתב דאיסור קול באשה ערוה הוא גם איסור עצמי ולא רק מחשש הרהור, ע"ש. ומשמע שאיסור עצמי אינו מחמת שנהנה מן העריות. אך אפשר שכוונתו באומרם איסור עצמי, היינו דישו איסור ליהנות מן העריות. ושו"ר שכן כתב בספרו בית ברוך (כלל ד אות יח) שאיסור שמיעת קול אשה הוא משום שנהנה מן הערוה, ע"ש.

זראיתי בחיי אדם (כלל ד סעי' ה) דלאחר שכתב שדיבור אשה אינו ערוה, סיים דאפי"ה אסור ליהנות מדיבורה, ע"ש. והביאו גם המשגיב (סי' עה ס"ק יח). ומשמע דאיכא נמי איסור הנאה. אלא דבשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' ריח) הסביר את החיי אדם הני"ל דדיבור אפי' שמתכוין ליהנות אינו אסור מצד קול באשה ערוה אלא שאסור ליהנות מהעריות, ע"ש. אלמא מצד איסור אחר קאי עלה. ועיין בזה לקמן (סעי' לד הערה 116).

ובספר פרחי כהונה (סי' כט) כתב גבי אשה המזמרת דהוי ערוה על השומעים ובנוסף ג"כ דמביא לידי הרהור, ע"ש. ומוכח מדבריו דמלבד חשש הרהור ישנו איסור נוסף דהוי ערוה. ועיין בשו"ת ברכות שמים (סי' ל) דסובר שאיסור קול אינו מחמת הרהור אלא אסור מצד דעשאוהו כערוה, ששם לא מצינו חילוק בין מהרהר או לא ואסור בכל גונא, ע"ש. וחזר להסביר דבריו (סי' לא) דאכן היסוד הוא חשש הרהור, אך מחמת האי חשש נתנו על הקול שם ערוה ולכן אסור אפי' היכא דלא מהרהר, ע"ש. (ועיין מה שכתבו על דבריו בשו"ת משנה הלכות ח"ז סי' יג ובשו"ת

ז"ב הלבוש (סי' כא סעי' א) דקול אסור כיון דמביא לידי הרהור. ובשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' לב) ג"כ כתב דטעם האיסור של קול באשה ערוה כיון דהקול מעורר התאוה וההרהור, ע"ש. וכ"כ הרב יד אהרון (סי' כא הגבי"ז). וכן מתבאר בשו"ת זרע יצחק (לפלת כל שהוא סי' ד) כיון דקול אשה תאוה הוא אתי לידי הרהור, ע"ש. וכן מבואר בשו"ת מהר"י שטייף (סי' קב) דקול אינו משום ערוה אלא מצד הרהור, ע"ש. וכן הוא בשו"ת בית שערים (סי' לג). וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קפא) שדחה דברי השואל (מח"ס שו"ת ברכות שמים ויבא בהערה הבאה) דרצה לומר דקול אשה אינו אסור מצד הרהור, אלא איסור עצמי של ערוה, והוכיח שלא כדבריו אלא מצד הרהור הוא דאסור, ושכן הוא במאירי ברכות (כד.י), ע"ש.

הנה הרמב"ם (הל' ק"ש פ"ג ה"יז) השמיט איסור שמיעת קול אשה בזמן ק"ש, וכתב עלה הכ"מ וז"ל "וסובר רבינו שלא לענין ק"ש נאמר אלא לענין שאסור ליהנות בקולה", עכ"ל. ופשטות כוונתו דזה גופא האיסור אפי' שלא מהרהר. וע"ע לקמן (סעי' יא הערה 45) שהרמב"ם והש"ע ס"ל דאם אינו מתכוין ליהנות מקול האשה, לית לן בה, ע"ש. ולכן נראה שהאיסור הוא ליהנות מהערוה. ומצאתי להאשכול (קובץ שיטות קמאי ברכות כד:) דהביא דיש מי שמפרש דלא איתמר בגמ' קול באשה ערוה לענין ק"ש אלא לאסור ליהנות בקול ערוה, ע"ש. ומשמע נמי דהאיסור הוא משום הנאה ולא משום הרהור. וע"ע בלשון החינוך (מצוה קפח) דכתב בזה"ל "ואפי' לשמוע קולה לכוונה שיהנה בה אסור", עכ"ל. (אך עיין שם בהמשך דבריו דצקת משמע דהכל לא נאסר אלא מצד הרהור, ויש לחלק). ובשו"ת פרח מטה אהרון (כלל ק אות קטו) הביא דברי הרא"ש דפירש דקול באשה לא לענין ק"ש בלבד אלא בכל עת, והוסיף הסבר מדעתו כיון שבכל עת איכא איסורא ליהנות בקולה, ע"ש. ומצאתי בשו"ת חלקת יעקב (ח"א סי' קסג) דכתב דאינו יודע שום היתר לשמוע קול אשה ברדיו, אע"ג דמבואר במס' סוטה דאין יצה"ר שולט אלא במה שעיניו רואות, זה דוקא לענין להרהר אחריה אח"כ, אבל כששומע קולה והוא נהנה זה הוא האיסור והוי ערוה, ע"ש.

ח. קול באשה ערוה - הידושי דינים

רבי ישראל פסח פיינהנדלר, שו"ת אבני ישפה, חלק ה סימן יא

רבי מדכי גרוס
אום אני חומה
חלק ב סימן קפח

אבני

חלק אורח חיים סימן יב

ישפה

נשאלתי אם אדם שומע קול איש או ילד שעל ידי אמצעיים מלאכותיים הוא נשמע כמו קול אשה, אם יש בזה משום קול באשה ערוה.
והנה חז"ל קבעו שקול באשה ערוה, ומשמע שמדובר על אשה שנאסר לנו לשמוע את הקול שלה,

אבל אם אין אשה אלא קול אשה אין טעם לאסור, כי אין החפצא שיש לאוסרה.

אמנם אעפ"י שאין הגדר של קול באשה עדיין יש לאסור מטעם האיסור של נשמרתם מכל דבר רע שמא יהרהר אדם ביום ויבא לידי תומאה כלילה וכיון שחז"ל הגדירו הקול של האשה כדבר ערוה, אם כן ודאי שזה מביא לידי הרהור, שהרי חז"ל אמרו גזל ועריות נפשו של אדם מחמתן, ולכן יש איסור מטעם ונשמרת.

אחר דרך מבוא הברכה והשל' כראוי וכיאות, הנני להודיעו כי קבלתי מכתב מעכ"ה מיום אתמול כי יעבור בדבר אם יש איסור לשמוע קול איש שע"י אמצעים מלאכותיים נשמע כקול אשה, ומעכ"ת דן דגם אם לא אסירא משום קול באשה ערוה דהא אינו קול של אשה, מ"מ משום איסורא דנשמרת דגורם הרהור איכא, ולכן כתב דמותו רק כשיודע שהוא קול דמוי ולא קול אשה אבל באינו יודע אסור. - והנראה דבקול באשה ערוה לא מביע להשיטות דהוא רק מדרבנן (הוא דעת ר"ה"פ) ליכא בזה משום ונשמרת דחז"ל אסור אף על צד המיעוט הרחוק שיגיע להרהור ולעבירה כמו דביאר אור עולם הגרי"ם זיע"א במכתבו בהפסל לגבי בגדי צבעונין, ולכן ליכא משום ונשמרת, וכ"ה גם אם הוי דאורייתא. - וביותר נידוע רבים ס"ל דקול אשה ברדיו וכיו"ב דמשתנה הקול האשה לא חשיבא לקול באשה ערוה, ושרי, וכ"ש בני"ד.

הליכות בת ישראל

אוסף דינים ומנהגים לאשה ולבת

מתוך

ספרי הפוסקים והש"ת, ראשונים ואחרונים

עם ברורי הלכה מגאונים ומנני

גדולי אשכנז וספרד

מאת

יצחק יעקב פוקס

מחבר"ס

התחפלה בצבורי

שנת אשת חול לפ"ג

ירושלים ת"ר ה'תש"ם

ט. קול באשה ערוה - סיכום

רבי יצחק פוקס, הליכות בת ישראל

האיסור לשמוע קול שירת אשה

א. אסור לאיש לשמוע קול שירת אשה נשואה או שאר נשים האסורות לו מדין עריות (א), ויש הסוברים שאיסור זה הוא מן התורה (ב), אבל שמינת קול שירת אשה כשאינה נידה - מותר, וכלהלן.
יש לצדד, שלאשה אין איסור לשמוע קול שירת איש, ואפילו בשעה שאומרת דברים שבקדושה (ג).

ב. פניה טהורה מותר לאיש לשמוע קול שירתה שלא בשעת קריאת:

(א) שריע אהע"י סי' כא סעיף א. עפ"י הנאמר בגמרא ברכות כי ע"א יקול באשה ערוה. ושמינתו מהנשיא איתערבך שליט"א, שלדים, יש להרחיקם מלשמוע קול באשה - עם היענם לגל חשע.

לענין שמינת קול שירת אחרת ע"י ספר טהרה עם ישראל (להר"ג ר' שאול וגשל שליט"א) עמ' 53, שלכאורה לא שכיחם לנביא אסור קרבות לעריות, או הרהור, וגם מצינו שלבני כמה ענינים אך דין אחרתו שוה לשאר עריות (אחר, חיובק ונישוק תוד - עם) ועל כן יש לצדד להקל שמינת קולה בין נידה בין נשואה, אמנם סיים שכבר נפתרם מפי השמועה שהחוק איש וזקול אסור קול אחרת ושכן שמע מקצת מגאונים תמננו. לענין מירוד שבת - להלן הערה טו.

(ב) ע"י שדי חמד מערכת ק כלל מב, שמדברי הפמ"ג בשושנת העמקים כלל ט, ומספר דברי חפץ רף ק"ג ע"ב מתבאר שאיסור זה מן התורה הוא, וכן דעת המהרי"ק וספר גן המלך, ע"י שם, מאדך. לדעת נשמת אדם כלל ר סעיף א, משמע שפשוט, ששיער וקול אינם ערה אלא מדרבנן, וכן הביא בשמו המשגיב סי' עה ס"ק יו, שלא מצינו במפורש שיהיו נקראים ערוה, ומה שאסרם חכמים, משום שמצינו שדברים אלו הם נ"י באשה, ע"י רש"י לשיר השירים בבמה מקומות, הביא הש"ד חמד בשם נחמד למראה ח"א דף קט, שמשלשן הרמב"ם הש"רע שכתבו "אסור לשמוע", והסיפו שלוקה מדרות, מותר, והיא שהאיסור מדרבנן, אך ע"י שם בשדי חמד שיש לדחות ראייה זו.

(ג) ע"י מקורות דין זה בהרחבה בשו"ת יביע אומר חלק א ארי"ח סי' ו אות ה, ומכיון שאין בנות הרגשה, ומוכח כן שלא כדברי ספר חסידים סי' תריד, שעל אשה להודו שלא לשמע קול איש, אבו, יש שהעלו שעפ"י דברי ספר חסידים הנ"ל (סי' תריד) מכל שהאיש מחזה עליו, אשה גם כן מותרת - ע"י שו"ת משנה הלכות חלק ה סי' רכג.

(ד) פרישה לאבן העזר סי' בא אות ד בשם המהרש"ל, בית שמואל שם ס"ק ד, פמ"ג אריח בשבועות זהב סוף סי' קט, ובהרגשותו שם, הילכך בשעת קריאת-שמע. אמנם מספר באר שבע דף ק"ה (הוכח בכאר היטב לאבן העזר סי' כא ס"ק ד) כל בתולה ולאמנה בכלל איסור קול באשה ערוה, ורק קול אשתו שלא בשעת חפלה -

שמע ותפילה, ובלבד שלא יכוון להנאתו (ד), אבל הבתולות מהשהגיע זמן וסתן - בולן בחזקת נידות (ה) ועל כן, סתם פניה מהשהגיע לגיל אחת-עשרה שנה - רינה כנידה והיא בכלל עריות לענין זה (ו).
ומן הראוי, אם אפשר, להורות לבנות הלומדות במסודות לבנות וכדומה, שלא לשיר באופן שקולן ישמע לכל העוברים והשבים בחוץ (ז).
ג. בשעת הצורך, מותר לאיש לשמוע קול שירת ילדות שגולן פחות מאחת עשרה שנה - אף שמכוון ליהנות (ח).

מותר לשמוע, אבל הר"ד זעהמן (אבי"ד רוקלא) בירחן אהל תורה שנה ה חוכרת א, וכן באפי זוטרי סי' כא ס"ק ח רחו ראיית הבאר שבע שאין להשוות בתולה לנשואה, דמאי דשער שלא נאסר אלא בנשואה, ואין להחמיר יותר מדי, ובכונה זה נאמר מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות בשרות וכו', וכן בשרית אגרות משה ארי"ח סי' כו העיר, שדבר היטב המביא את דעת הבאר שבע בהגותו לאבן העזר, מכל מקום לא הביאו בהערותיו לאריח, ומשמע שלא חשש לדעתו לדינא, מאחר שלא מצא עוד הסוכרים במוחו, כמובן בספר פני מבין לארי"ח סי' מב העיר, שלדעת הרמב"ם הסובר בפרק א מהלכות אישות שגם הבא על הפניה עובר בלאו ולא חזיה קרשה (ע"י מגיני משנה שם) יהיה אסור לשמוע גם קול פניה, אולם כאמור רוב האחרונים הכריעו כדעת הבית שמואל ובניל, שקול זמר פניה טהורה - מותר לשמוע.

(ה) משנה ברורה סי' עה ס"ק יו.
(ו) משגיב שם, שבתולות שלטו בולן בחזקת נידות, ע"י גם שרת אגרות משה ארי"ח סי' כו, ומכיון ששום פניה אינה טובלת בזמן הזה - אסור לשמוע קול כמו אשת איש, וכנסת בפמ"ג לארי"ח סי' עה במשכנות זהב סוף ס"ק ב, ובשרית חתם סופר חשון משפט סי' קצ שקול נידה פניה בכלל עריות.

(ז) ע"י שרת בית אב"י אריח חלק ג סי' לב, ומכל מקום על האנשים העוברים ושומעים השהיה וכן כששומעים מתוך ביתם - להשתדל שלא לבנות ליהנות מהם ששומעים. ע"י ספר בירור הלכה חלק א עמ' קנח, שמכיון שכמה ראשונים מתירים לגמר קול באשה לענין דברים שבקדושה, נראה שאפשר להקל בשיש חשש ביטול חזרה בעת שמינת זמר אשתו, ובכך לענין מי שזונת מנדלת בביתו כן לירם, דהא לומר בבית, ומכל מקום יתאמץ לבנות להודו הקדושה ששוקק בה.

ושמעתי מהנשיא איתערבך שליט"א, שמן הרין על בנות הנוטעות במהלך טיול באוטובוס, להנעם מלהבשל את הנגז בשמינת קול שירה שלהן, ולא שייך לומר שטורח בעבודתו ואינו שומע ונהנה משירתן, שהרי מאין הוא גם לרדיו תוד כי נשמעה, לא בכל הדרך הוא מוכוץ בנוסעתו, ובפרט כשעוברים לחניה וכדומה והיסק, שאלי

ד. קול שירת נכרית אפילו פנויה או קטנה – בכלל ערוה, ואסור לשומעו בין לכהן ובין לישראל (ט).

ה. יש להמנע מלשמע קול שירת אשה המושמע ברדיו או מעל גבי הקלטה – אף כשאינו מכירה (י).

האיסור בשעת אמירת דברים שבקדושה

ו. בשעת קריאת-שמע, תפילה ותלמוד תורה, יש להזהר מלשמע קול שירת אשה אפילו פנויה טהורה, ואפילו של אשתו (יא). ובריעבד – חוזר וקורא קריאת-שמע בלא ברכותיה (יב).
בשעה שאינו עוסק בדברים שבקדושה, מותר לבעל לשמוע קול שירת אשתו – כשאינה נידה (יג).

ז. הנמצא בדרך או במקום שאינו יכול למחות, רשאי לקרוא קריאת-שמע עם ברכותיה וכדומה, אך יתאמץ להתרכז בתפילתו ולא ישים ליבו לקול השיחה ששומע (יד).

לענין משאית או טילית שהנגה יושב בתא נפרד וגם אינו רואה אותן בשעה ששרות – יש להקל.

(ח) שירת אגרות משה אריח סי' כו, שאף למשגיב סי' עה סי' יז נראה, כיון שאין איסור אלא מצד שמא יבוא ליד הרחוק, איכ' אין זה אלא בפניה גדולה, אבל בקטנות אין לחוש להרהור, אבל משהגיעו לגיל יא שנה אף שעדיין לא ראו יש להחמיר ולדונן כנודת, מאחר שיש כבר הרהרות – אין לחלק ביניהן, ועל כן לדעתו, אין למחות בהורים הבאים לשמוע קול זמרת בנות עד גיל הניל. ומכל מקום הוסיף: וכל צורך, אין להתיר כלל, כי כדברים כאלו המחמיר – קדוש יאמר לו.

(ט) פמ"ג הובא במשגיב סי' עה סי' יז, שלבן דואי אסור לשמועה שהר אסורה עליו מן התורה מדין זונה (שריע אהע"ז סי' טו סעיף א) ואפילו לישראל, כיון שכשכא עליה כפדוסיא יש בו עונש מדברי סופרים ובכלל עריות קרי ליה (שם). וכן הכריע בשעת אגרות משה אריח חלק ד סי' טו אות ב.

ובירחון אהל תורה (תרעב חוברת א) הביא הר"צ ועמ"ק (אביד דוקלא) ראייה שנכרות פנויות בכלל ערוה. מדברי הגמרא בברכות כז ע"א הלומדת איסור הסתבלות כאצבע קטנה של אשה מכות מדין, ע"י שם.

(י) שירת חלקת יעקב חלק א סי' קסג, שירת פרי השדה חלק ג סי' לב, שירת שבת הלח חלק ג אהע"ז סי' קפא, שירת ישביל עבדי חלק א אריח סי' יב ושירת או נרדבו חלק ט סי' טג. ובמבואר בחלקת יעקב שם, שאפ"י שלדברי רבא (בסטה ח ע"א) אין יצר הרע שולט אלא כמה שענינו דואית, וזה לענין להרהר אחריה אח"כ, אבל הנהגה בשעת שמיעת קולה היה גופא איסור מדין ערוה ולכן יש למנע מזה "שעצם השמיעה אסורה ולא מטעם חשש ההרהר ואפילו באינו מכירה, דאף ע"י רדיו הנהגה משמיעת קולה דאליכ לא היה מתעניין לשמעי". ובשעת תורה ותפילה יש להחמיר יותר.

ע"י שורת ציץ אליעזר חלק א סי' ב, שיש שהתירו לשמוע שירת אשה הנשמע מהרדיו או מעל גבי תקליט, והואל ואין זה קולה האמיתי, ויש הסוברים רדיחני כשהושמע לא ראה אותה מעולם או שאינה מכירה, ע"י אוצר הפוסקים אהע"ז סי' כא סי' כ אות ה, שורת בית שער אריח סי' לג, שורת יבע אומר חלק א אריח סי' ו (וביבוע אומר שם, אסור מכל מקום שמיעת קול זמר אשה השרה בטלהיה – ורדאי יש לחוש לאיסור ההרהר, וע"י שרואה אותה נחשב תמיד כמכירה ולדעת הפוסקים הנוכחים בתחלת ההערה בכל מקרה יש להמנע מכן).

(יא) שריע אריח סי' עה סעיף ו ומשנה ברוחה סי' יז, ע"י גם משגיב סי' עז סי' כ, ובתב בספר בן איש חי פרשת בא (שנה ראשונה) סעיף יג, שהשומע קול שירת לידה הפחותה מגול שש, אינו חושש ולא מפסיק משום כך תפילתו.

(יב) משנה ברוחה סי' עה סי' טו בשם הפרי מגדים ובאור הגרי"א.

(יג) ביח שמואל אבע"ז סי' כא סי' ד ובאר היטב שם סי' ד, אמנם בפתחי תשובה לירר סי' קצה נשאר בצורך עיון אם מותר לשמוע קול אשתו נידה – אלא בשעת אמירת דברים שבקדושה, ובשורת משה יוד חלק ב סי' עה – שמרדכי להחמיר.

ובשורת יבע אומר חלק ד יוד סי' טו העלה, שמותר לשמוע קול שיר של אשתו נידה כשאנו עוסק בקיש וכשאר דברים שבקדושה, שדוקא באשה אחרת שאסור להסתכל בה, אסור לשמוע קול שירתה משא"כ באשתו נידה, שמותר להסתכל בה. הביא בשם אחרונים הסוברים כן, שלא התשוותה נידה לאשת רעהו לכל ענין, ומכל מקום כאשר הבאנו לעיל, רבו גדולי הפוסקים האוסרים, ויש גם לציין, שבספר בן איש חי פרשת צו (שנה שנייה) אות בה כתב: ואסור לשמוע קול זמר שלה (נידה), וזה ערנו מנהג הנשים לומר לילך בכותל גנים כר שישן וכד' שלא יבכה, וצריך להזהר בה. אם אשתו נידה, אך אם הלך בכותל הרבה וצריך לומר זה, שמלומד בכך, ואין מקום לבעל לילך שם, נראה שיש להקל.

ולענין שמיעת קול שירת אשתו כשהיא נידה כשהקול מוקלט, ע"י שורת מנחת יצחק חלק ו סי' ע שסתפק בה. למעשה, ובכל אופן כשכוננו להנאה – בחאי יש לאסור משום הרגל דבר.

(יד) חיי אדם כלל ד דין ו, הובא במשגיב סי' עה סי' יז, ובלשונו: "כיון שלא מציעו דמיקר ערוה מדאורייתא (ע"י לעיל הערה ב), מותר לקרות ולברך דאליכ כיון שאנו שרויין בין הברים, נתבלט מתורה ותפילה, ועל זה נאמר "ע"ת לעשות לך הפור תורתך"–

הוא הדין כששומע קול שירת אשה שאינו מכירה הנשמע ברדיו וכדומה, בעת תפילה או לימוד תורה (טו).

זמירות קדש

ח. אף בעת שירת זמירות של שבת, או התפילות, יש להזהר בכל האמור בסעיפים הקודמים (טז). ובעל מותר לשיר זמירות שבת אף כשאשתו שרה עמו, ובלבד שלא יזכיר פסוקים או שמות – ואם היא נידה לא תשיר כלל (יז).

ואסור לשמוע אפילו קול איש ואשה השרים יחד (יח). כמו כן, אסור לשמוע קול שירת כמה נשים השרות בעזרת (יח).

קול דיבור, נאום, או נגינה

ט. קול דיבור בלא שירה, אפילו של אשת איש – אינו בכלל ערוה (יט), ואין כל איסור בשמיעת קול נגינה בכלי ע"י אשה (כ) ע"י הערה לענין שמיעת קול נגינת אשתו כשהיא נידה.

(בי"ב בשם המרדכי) ומשמע בפשטות, שהאמור מתייחס לקול באשה בת ישראל רק ההוכחה מקול נשים נברות.

(טו) ע"י שורת יבע אומר חלק א אריח סי' ו, ולכתחילה בדאי יבקשו שסגרו הרדיו ואפילו באינו מכירה כלל ע"י גם שורת מהרי"י שטיף סי' קכ.

(טז) יוסף אומץ סי' תרב: "אפילו אם משוררות לבד, וכל שכן כשזכרים שוררים עמיהן דהיי פריצות", שירת באר שבע בקונטרס באר מים חיים אות ג: "דאי ובין לכל אשה כשרה ויראה שלא תשמע קול שיר בזמירות של שבת ולא בשום דבר ושום זמן, כל זמן שמסכה עם איש שהיא ערוה עליו, רק שפתיה יהיו נעות וקולה לא ישמע כלל, ואף בצנעה וחסדה ביותר, מכל מקום היא מצוה הבאה לידי עבירה חמורה, ובכסותה מח ע"א: זמר גברי וכו' היא צריכה להזהר שלא יכשלו בני אדם על ידה, ובשורת ציץ אליעזר חלק ז סי' כח אסר לשואל לקבל משרה בבית חולים הכרוכה בשמיעת קול זמירות שבת של האחות, ומכל מקום, אם ידע שישמע, יאמר להן אולי יקבלו. ע"י גם שורת או נרדבו חלק ג סי' עא וחלק ט סי' גט, ושורת מנחם משיב (קרבנים) סי' בו הביא בשם חק יעקב סי' תעט סי' ו, שלא תאמרת הנשים "הדרו לה: ונו"י לביל פסח, בנינו, ותיין גם לשירת חזון למעד סי' ה. ע"י ישיר לב לאהע"ז אות ק סי' יב, שרדני ארץ ישראל מיתו באשה שהיתה פועה לתינוק אפילו בשירות ותשבחות – בקול רם, וכן כתב ביפה ללב חלק א אריח סי' עה אות יג.

ואף שבשורת שריד אש חלק ב סי' ח העלה לסמוך על המקלים, ולהתיר שירת זמירות קדש בניס יחד עם בנות כשכל כוונתם לשם שמיע, המעיין בנף התשובה יזכרה, שכל דבריו למנהיגי תנועת נעור מסוימת כמדינה מסוימת ובתקופה מסוימת, יש לכרז היטב ככל מקרה עפ"י מורה הנוראה מוטסק – אם ההוראה הגיל תקיפה לזמנו ולמקומו.

(יט) בן הרזי הגרי"ש אלישיב שליט"א. ולענין בנותיו, עפ"י דברי באור הלכה סי' עה – אין הדין שלפנינו אלא עם הגיעם לגיל אחת-עשרה שנה. ולענין עצם שמיעת שירת אחיות, אף שיש צדדים להקל (ע"י לעיל הערה א) – לא הסכימו גדולי ההוראה להתיר לכתחילה.

(יז) שורת באר שבע בקונטרס באר מים חיים (ע"י הערה קדמת), באר יהודה על החרדים בפרק ג מלא תעשה, שבפשיטות יש לאסור, עפ"י רש"י לראש השנה כו ע"א ד"ה עשרה קורן, "שאי אפשר לצמצם דיבורים בתיבה אחת, שלא יהיה אחד לפניו ואחד לאחור", ולפי"ז בדאי תשמע גם שירת האשה כפי עצמה. ע"י גם ביח לאריח סי' תרצ ד"ה ואפילו שנים וכו' שבתר קלי – נשמע קול בפני עצמו, רק שהם מפרעים אחד לשני להשמע כראוי, ובמקרא מגילה משום חביבותה נותנים השומעים דעתם לשמועה אף כשנקראת ע"י עשרה. ע"י שם.

אמנם בחתן סופר לאריח שער טהרת יריים סי' יד מסתפק בשאלת שמיעת קול שירת איש ואשה יחד, שאף שבמקום שחובי עליו הקול (כגון כאן של אשה) לא אמרנו תרי קלי לא משתמע, כיון שאם אכן לא משתמע – איכ' לא ישמע קולה, ולא יבוא לידי הרהור, הוסיף שאולי והו הסבר דברי הפוסק בשופטים ה, ותשר רבורה הנביאה וברק בן אבינתים וגו', שבאופן כזה, של שירת איש ואשה יחד אין איסור ובג"ל. אמנם לישוב דברי הפוסק ע"י בספר "דבש לפי" (להרחי"א וצוקל) במערכת ק, שבשעת השראת שכנה מותר לשודר לזכא משום הרהור, ויש עדי שוברים, ע"י שם.

(יח) ע"י הערה קדמת, שהרי בכל אופן שומע הוא קול אחת מן השרות, וכפרת שבקל החביב עליו לא אמרנו תרי קלי לא משתמע.

(יט) שריע סי' עה סעיף ו ומשגיב סי' יח, ומכל מקום אסור לכוון ליהנות מדיבורה, שהרי אפילו בכגידה אסור להסתכל על מנת ליהנות.

ולענין שמיעת אשה נואמת, ע"י שורת שבט הלח חלק ג אריח סי' ד, אוצר הפוסקים אבן העזר סי' כא סי' ב אות ב, כף החיים סי' תרפ"א אות יג, ומכל מקום יש לציין, שלפי דברי החיי אדם בכלל ד סעיף ו, שאסור ליהנות מקול דיבורה של אשתו נידה, מסתבר שגם לענינו אסור להתרכז בדיבורה ובתנועותיה של הנואמת, שהרבר עלול להביא עכ"פ לאיסור הרהור.

(כ) ערה"ש סי' עה סעיף ח, ע"י גם ספר "דבש לפי" מערכת הקי' סי' יט. ע"י שורת משנה הלכות חלק ו סי' כה, שיש להמנע מלשבת ליד אשתו נידה המנגנת, ולהתרכז ולחיות מנגינתה. שאף שאין בכך משום קול שירתה, אבל יש כאן קורבן חיבה (ע"י דברי החיי אדם הנוכחים בהערה הקדמת).